

## APLICAREA DECRETULOR - LEGI DIN 1920, PRIVIND REFORMA AGRARĂ ÎN JUDEȚELE ARGEȘ ȘI MUSCEL

DAN PINTILIE

În dimineața zilei de 13 martie 1920, regele Ferdinand semna decretul de demisie a guvernului Blocului Parlamentar și pe cel de numire a generalului Alexandru Averescu în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri.

Intocmirea și aducerea în parlament a unor proiecte - legi mai largi, dorite de mase, dintre care unele — proiectul de reformă agrară, legea asociațiilor profesionale, legea chiriiilor — lezau direct pozițiile economice și politice ale unor cercuri ale burgheziei și moșierimii, au determinat, forțele opoziției să hotărască soarta guvernului prezidat de Alexandru Vaida - Voevod. Instalată la 13 martie 1920 guvernul Averescu este nevoit să rezolve una dintre cele mai complexe probleme — problema agrară — prin care urmărea un dublu scop: să-și păstreze popularitatea pe care o avea în rândul țărănimii, izolând-o pe cât posibil de lupta clasei muncitoare, și în al doilea rând, ca reprezentant al intereselor Partidului Liberal și al unei grupări conservatoare, să țină seama de interesele acestora<sup>1)</sup>.

Câteva zile după instalarea sa, într-un moment când valul revoluționar se apropia în ritm furtunos de punctul culminant, guvernul Ave-

rescu emite în 31 martie 1920, decretul lege nr. 1407 prin care comitetul argar înființat sub prezidenția lui Constantin Garoflid în 30 martie era însărcinat „să asigure parcelarea terenurilor expropriate și vânzarea lor cultivatorilor de pământ”. Întrebat în ședința adunării deputaților cât de repede era interesat guvernul să înfăptuiască acest decret, Averescu a răspuns: „Pe țăran îl interesează să fie sigur că i se dă pământ, indiferent când, și, dacă nu i se poate da mai mult, se mulțumește cu cât i se va da<sup>2)</sup>. Decretul relativ la exproprierea pentru cauză de utilitate națională și împrumutarea individuală a cultivatorilor de pământ, prevedea atribuirea de loturi întregi de 5 ha, pentru sătenii care nu aveau pământ deloc și loturi de completare, pentru cei care aveau proprietăți de până la 5 ha<sup>3)</sup>. În decretul - lege se menționa de asemenea că cei ce vor să se mute în alte părți vor obține 7 ha în regiunile de colonizare și anume: 5 ha arătură, o pătrime hectar loc de casă 1 3/4 izlaz<sup>4)</sup>.

Statul lua asupra sa plata dobânzii la răscumpărare pentru pământul expropriat pe 20 ani, cei care primeau loturi plătind doar prețul acestuia. Ordinea de precădere a celor îndreptățiți la împrumutarea a fost

astfel stabilită încât „să potolească” pe foștii mobilizații care erau de obicei în primele rânduri ale mișcărilor țărănești. În primul rând erau împroprietăriți mobilizații în războiul din 1916 - 1918; mobilizații în războiul din 1913; văduvele de război cu copii; țărani fără pământ; țărani cu proprietăți mai mici de 5 ha; orfanii de război. Se excludeau de la împroprietărire dezertorii, prizonierii de bună voie și toți aceia care de bună voie s-au pus în slujba dușmanului<sup>5)</sup>. Decretul din 31 martie reglementa dreptul la înscrierea pe listele de împroprietărire și mărirea lotului de împroprietărire, dar nu stabilea termene și măsuri precise pentru efectuarea împroprietăririi. În 21 aprilie 1920 un nou decret lege institua organele locale însărcinate cu alcătuirea listelor de îndreptățiți la împroprietărire, formate din: primar, preot, învățător, dirigintele oficiului poștal, perceptor și trei delegați ai țăranilor. Reprezentanții autorităților locale, de obicei chiaburi sau având legături cu ei, aveau deci majoritatea. Mai târziu, pe lângă comitetele locale vor fi detașați ofițeri din partea Ministerului de război.

Contestațiile privind listele alcătuite de Comitetele locale urmau a fi judecate de „Comitetele de ocol” formate pe lângă Judecătoriile de ocol din trei reprezentanți ai organelor de stat (judecătorul de ocol — președintele comisiei — agronomul regional, administratorul de plasă) și un singur delegat al țăranilor. Decretul prevedea că, împroprietăririle se va face prin tragerea la sorți a loturilor, dar nu stabilea nici acum data și modalitățile mai concrete pentru efectuarea ei.

În luna aprilie 1920, în comuna Domnești au fost expropriate — terenul moșiilor fiind cultivabil — 11,50 ha de la Ion Negulici și 17,40 ha de la maiorul Negulici<sup>6)</sup>. Conform art. 17 din decretul - lege, comisia locală

a expropiat pentru izlaz (căci existau multe vite în comună care nu aveau unde pășuna) 32 ha de la Ion Negulici și tot ce trecea de 100 ha de la maiorul Negulici. Cei doi însă, nemulțumiți de hotărârile comisiei locale s-au adresat comisiei de apel, care a anulat exproprierea pentru izlaz, rămânând însă valabilă exproprierea a 28,90 ha în folosul țăranilor din comuna Domnești.

Nu era deloc mult, dar demonstra că începea să se pună în practică și hotărârile decretului-lege. În același timp, scotea în evidență și opoziția proprietarilor față de aplicarea decretului.

Aceștia se adresau autorităților cu diferite plângeri și reclamații împotriva țăranilor și chiar a membrilor comisiilor locale de împroprietărire și a modului în care aceștia își desfășoară activitatea. La rândul lor țăranii din comuna Domnești au făcut apel contra expropriării. Dar, s-a hotărât că trimisul țăranilor, M. Moisescu, neavând nici un mandat din partea obștii și nefiind depus vreun memoriu, apelul locuitorilor din Domnești a fost respins, exproprierea rămânând valabilă<sup>7)</sup>.

Prefectura județului Muscel înregistra plângerea unui proprietar din comuna Pietroșani împotriva țăranilor instigați de învățătorul Emilian Stănescu, care declara „numai bolșevismul singur poate desființa oligarhia în Țara Românească<sup>8)</sup>”.

Intellectualii progresiști de la sat își dădeau seama că aplicarea concretă a decretului va fi tergiversată prin opoziția marilor proprietari de pământ, care au refuzat să facă parte din Comitetele de împroprietărire.

Învățătorul Nicolae Enescu din comuna Tigveni declara în scris, în luna iunie 1920, președintelui comitetului agrar, că: „având în vedere că nu crede în seriozitatea lucrărilor comitetului de împroprietărire, nu vrea să facă parte dintr-un comitet

lură legalitate care ani de zile se joacă de-a împrăștierea<sup>69</sup>).

În ziua de 8 mai 1920 a fost emis decretul - lege nr. 2097, care prevedea că se pot face împrăștiări și cu loturi mai mici de 5 ha. Ca o compensație pentru reducerea lotului de împrăștiere, alt decret - lege nr. 2099 din aceeași zi, 8 mai 1920, desființa răspunderea solidară a membrilor obștilor de arendare pentru plata arenzii. Decretul preciza însă că, administratorul obștii va fi numit în continuare de Casa centrală a cooperăției și împrăștiării, care își păstrează dreptul de a revoca membrii consiliului de conducere al obștii<sup>10</sup>).

Administratorul obștii era plătit de stat, fiind un simplu funcționar. Acest decret anunța împrăștierea ei imediată, dar nu se fixa data. În luna septembrie 1920, Casa centrală aproba în urma propunerii Comitetului de împrăștiere Domnești, ca în comuna Nucșoara lotul de împrăștiere pentru locuitorii să fie de 2 1/2 ha, pentru a ajunge cele 378 ha la cei 339 săteni înscrși, iar în comuna Berevoiești la 1 ha. În comuna Vlădești s-a stabilit ca mărimea lotului de împrăștiere să fie de 50 arii, datorită numărului mare de înscrși — 367 țărani — și a suprafeței expropriate de numai 17 ha și 74 arii<sup>11</sup>).

În prima lor fază, ceea ce a adus nou decretelor - legi din martie - mai 1920 ale guvernului Averescu, a fost stabilirea de îndreptățiți la împrăștiere, chestiune de însemnătate foarte mare pentru masele țărănești. Cu toate că distribuirea loturilor arondate din pământul expropriat și stabilirea listelor de îndreptățiți la împrăștiere au rămas, de fapt, în mâinile aparatului birocratic al statului, începerea alcătuirii listelor de îndreptățiți a trezit satisfacție în rândurile maselor de țărani.

Din datele existente la Primăria orașului Câmpulung, în oraș existau un număr de 572 persoane care erau înscrise în categoria I și a II-a de împrăștiere, 124 persoane pentru categoria a III-a, 91 persoane pentru categoria a IV-a, 80 persoane pentru categoria a V-a și 6 persoane pentru categoria a VI-a<sup>12</sup>).

Prefecturilor Argeș și Muscel ca și celorlalte prefecturi din țară în fapt, li se cerea printr-un ordin emis de guvern să facă propagandă pentru țărani, la sate, pentru ca aceștia să cumpere bonuri de împrăștiere de până la 3 000 lei, cu care să-și plătească pământul primit.

Prețul plătit de țărani pentru pământul expropriat varia în județul Argeș între 600 - 1 600 lei/hectar, iar în județul Muscel între 800 - 1 800 lei/hectar. Se socotea că țărăimea întreagă trebuie să fie „adânc recunoscătoare guvernului Averescu, care a reușit să dea pământ țăranilor cu un preț atât de scăzut”<sup>13</sup>).

Guvernării de atunci socotiseră că la o recoltă bună, 1 1/2 chilă la pogon (grâu, porumb, orz sau ovăz) la prețurile de atunci, de 500 - 1 000 lei chila, scăzând cheltuielile, rămâne un profit net de 600 lei la pogon, adică tocmai valoarea pământului cu care țăranul era împrăștiat. După astfel de calcule pe hârtie, „muncind cu dragoste”, țăranii și-ar fi achitat pământul primit într-un singur an.

În luna iunie 1920 moșia moșierului Calinderu (în suprafață de 465 ha) și care se întindea în județul Muscel în suprafață de 89 ha, a fost expropriată în folosul locuitorilor, care au luptat pe front<sup>14</sup>). Tot în luna iunie a fost expropriat muntele Berevoescu proprietatea lui Petre Baștea, pentru locuitorii comunei Berevoești, muntele Bâdea, pentru comuna Corbi și muntele Zârna, proprietatea lui Iorgulescu, pentru comuna Domnești<sup>15</sup>).

Tot potrivit decretului - lege din 31 martie 1920, în folosul locuitorilor din comuna Țigănești, a fost expropriat terenul aparținând „proprietății Șutzu“<sup>16)</sup>.

În comuna Nucșoara a fost declarată expropriată o suprafață de 268 ha, aparținând lui Nae Grigore-Iorgulescu, constituindu-se o obște formată din 214 membrii, numită „Nucșoara“.<sup>17)</sup>

Paralel cu începutul expropriării suprafețelor agricole și împărțirea lor pe loturi țăranilor, prefecturilor, li se cerea printr-o circulară emisă de guvern, să facă propagandă că, chiar după improprietărirea țăranilor săteni, aceștia să se asocieze liber în tovărășirii agricole sau cooperative pentru o maximă rentabilitate.<sup>18)</sup>

Ca un exemplu că lucrările de improprietărire rămăneau totuși în mâinile aparatului de stat, este și reclamația făcută de țăranii din mahalaua Malu, prefectului județului Muscel. Moșia „Goleasca“ din mahalaua Malu, aparținând lui Zoe Nanu, în suprafață de 196 ha arendată Băncii Populare „Sf. Dumitru“ a intrat în expropriere. S-au expropriat 33 ha, dar s-a căutat să se tergiverseze lucrurile de către Casa Centrală, ce a suspendat exproprierea. Țăranii au reclamat acest caz prefectului, deoarece măsura luată era în defavoarea lor, neavând unde să-și pășuneze vitele.<sup>19)</sup>

Suspendarea a fost făcută ca urmare a unei telegrame a inspectorului general silvic Tănăsescu procuratorul dnei. Zoe Nanu. Până la urmă însă, se dă sentința definitivă a judecătoriei Domnești, care confirmă în favoarea obștei sătenilor din Pietroșani, exproprierea a 19 ha și 45 arii, apelul făcut de avocatul Gh. Izbășoiu, reprezentantului proprietarei, fiind respins.<sup>20)</sup>

În legătură cu pășunatul vitelor, Ministerul Domeniilor aprobă în această perioadă ca în comunele unde

statul posedă păduri, să se permita locuitorilor pășunatul vitelor în aceste păduri. Cu toate acestea, acest lucru nu este respectat, iar țăranii se adresează cu plângeri și petiții, cum este cazul celor din comuna Hârtiești și Corbi, în luna mai 1920, cerând să li se rezerve loturi de 400 de peșogane, având peste 1 200 de vite.<sup>21)</sup>

La fel comuna Coșești, avea un număr de 456 vaci și viței.

Expropriările au continuat apoi în comuna Retevoești, unde s-a expropriat moșia generalului Corcalețeanu, în comuna Nucșoara de la frații Anton și P. Paul și în comuna Vlădești de la I. Prislopeanu.<sup>22)</sup>

Prima improprietărire care s-a făcut în județul Argeș a fost aceea în folosul țăranilor de pe moșia Rătești, la 24 octombrie 1920. La acest eveniment era așteptat să participe și generalul Averescu împreună cu membrii guvernului, organizându-se cu acest prilej o grandioasă serbare. Din anumite motive Averescu nu a mai participat, dar entuziasmul sătenilor din Rătești a fost deosebit.<sup>23)</sup>

În ziua de 12 decembrie 1920 a avut loc improprietărirea țăranilor din comuna Racovița, în urma expropriării moșiei generalului Dobrovici.<sup>24)</sup>

Creșterea valului revoluționar a determinat guvernul Averescu la noi concesii. În 22 septembrie 1920, în urma unor puternice acțiuni întreprinse de țăranii pentru a dobândi pământ și pășune, generalul Averescu a emis Decretul-Lege nr. 3865, pentru înființarea pășunilor comunale în vechea Românie.

Noua lege prevede o nouă expropriere a unei părți a moșiilor particulare și de stat, pentru a crea izlazuri comunale, a căror suprafață să asigure cel puțin 1,33 ha de pășune pentru fiecare familie țărănească. Acolo unde exproprierea nu putea asigura constituirea de izlazuri, legea autoriza statul să cumpere prin bună învoială pământ pentru izlaz. Statul

nu era obligat, ci numai autorizat să cumpere pământ, iar constituirea izlazurilor depindea de „buna învoiere” a proprietarilor.

Exproprierea nu putea micșora moșiile de la șes la o suprafață mai mică de 150 ha în regiunile cu populație deasă și 250 ha în regiunile cu populație rară. Acest lucru nu va fi însă respectat și prin circulare arbitrare emise de guvern, sate din regiunile de deal au fost incluse în regiunile de șes, unde cota expropriabilă pentru izlazuri era mai redusă.

Astfel, moșia „Florica” a lui Ionel Brătianu, care avea o suprafață de 117 ha, din care 12 ha vie și 112 capete de vite mari și mici, a fost scutită de la expropriere, deoarece limita dintre deal și șes a fost astfel trasată prin instrucțiunile Comitetului agrar, încât moșia a fost inclusă în regiunea de șes unde exproprierea începea de la 250 ha în sus.<sup>25)</sup>

În luna septembrie 1920 a început distribuirea de certificate provizorii de împroprietărire, prin organizarea unor solemnități oficiale în toate județele țării. Casa centrală a cooperă-

ției și împroprietăririi, prin circulara nr. 12 838 din 20 octombrie 1920, adresată Comitetelor de ocoale — de a se împroprietări cu precădere înaintea tuturor celorlalte categorii cu dreptul la împroprietărire preoții și învățătorii din comunele rurale, a produs o mare indignare în rândul populației din județe, a restului de funcționari excluși de la împroprietărire. Preoții și învățătorii erau împroprietăriți cu loturi complete, indiferent dacă au fost sau nu mobilizați.<sup>26)</sup>

Într-un ordin al Ministerului Domeniilor către președintele Comitetului de ocol de împroprietărire, din județul Muscel, se motiva împroprietărire a învățătorilor și preoților înaintea țăranilor, prin dorința „de a crea posibilități acestora de a forma gospodării, ca să fie exemple în mijlocul țăranilor”.

Decretele-lege de împroprietărire provizorie elaborate în anul 1920 de guvernul Averescu, nu au făcut decât să reducă într-o mică măsură unele moșii, fără să zdruncine marea proprietate.<sup>27)</sup>

## N O T E

<sup>1</sup> Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, **Viața politică în România 1918—1920**, ediția a II-a, Ed. politică, București, 1976, p. 274.

<sup>2</sup> Dezbaterile adunării deputaților — sesiunea martie 1920, p. 1084.

<sup>3</sup> Arh. St. Argeș, fond **Primăria orașului Câmpulung**, dos. 39/1920, f. 51.

<sup>4</sup> Arh. St. Argeș, fond **Prefectura jud. Argeș**, dos. 10/1920, f. 40.

<sup>5</sup> **Relații agrare și mișcări țăraniste în România (1908—1921)**, Ed. politică, București, 1967, p. 356.

<sup>6</sup> Arh. St. Argeș, fond **Prefectura jud. Muscel**, dos. 84/1920, f. 4.

<sup>7</sup> Arh. St. Argeș, fond **Judecătoria rurală Domnești**, dos. 675/1920, f. 261.

<sup>8</sup> Arh. St. Argeș, fond **Prefectura jud. Muscel**, dos. 84/1920, f. 117.

<sup>9</sup> Arh. St. Argeș, fond **Prefectura jud. Argeș**, dos. 10/1920, f. 122.

<sup>10</sup> **Relații agrare și mișcări țăranesti din România (1908—1921)**, p. 35.

<sup>11</sup> Arh. St. Argeș, fond **Judecătoria rurală Domnești**, dos. 675/1920, f. 257, 258, 291.

<sup>12</sup> Arh. St. Argeș, fond **Primăria orașului Câmpulung**, dos. 39/1920, f. 62.

<sup>13</sup> **Legiferările Partidului poporului, împroprietărire a sâtenilor**, Imprimeria statului — București, 1921, p. 52.

<sup>14</sup> Arh. St. Argeș, fond **Prefectura jud. Muscel**, dos. 84/1920, f. 83.

<sup>15</sup> **Ibidem**, f. 86.

<sup>16</sup> **Ibidem**, f. 95.

<sup>17</sup> Arh. St. Argeș, fond **Judecătoria rurală Domnești**, dos. 161/1919, f. 25.

<sup>18</sup> Arh. St. Argeș, fond **Prefectura jud. Argeș**, dos. 10/1920, f. 30.

<sup>19</sup> Arh. St. Argeș, fond **Prefectura jud. Muscel**, dos. 84/1920, f. 36.

<sup>20</sup> Arh. St. Argeș, fond **Judecătoria rurală Domnești**, dos. 675/1920, f. 277.

<sup>21</sup> Arh. St. Argeș, fond **Prefectura jud. Muscel**, dos. 84/1920, f. 14.

<sup>22</sup> Arh. St. Argeş, fond **Judecătoria rurală Domneşti**, dos. 675/1920, f. 43.

<sup>23</sup> Arh. St. Argeş, fond **Prefectura jud. Argeş**, dos. 10/1920, f. 158.

<sup>24</sup> Arh. St. Argeş, fond **Prefectura jud. Muscel**, dos. 84/1920, f. 180.

<sup>25</sup> **Dezbaterile deputaţilor — Senat — sesiunea 1920—1921.** p. 2590—2591 ; 3344—

3346.

<sup>26</sup> Arh. St. Argeş, fond **Prefectura jud. Muscel**, dos. 84/1920, f. 163—164.

<sup>27</sup> Traian Lungu, **Poziţia partidelor politice din România faţă de problema agrară, între anii 1913—1921**, în Studii nr. 2—3, Ed. Academiei R.P.R., Bucureşti, 1956, p. 31.

## R é s u m é

L'auteur nous présente a l'aide d'un matériel existant dans les archives et complété par des oeuvres publiées un premier tentative de résoudre le problème agraire dans la Roumanie, avant la réforme de l'agriculture de 1921.

Les documents présentent les premières expropriations effectuées par le Gouvernement d'Avresco dans les départements d'Argeş et de Muscel

ainsi que les conditions par lesquelles on réalisait la limitation de la propriété foncière.

Mais, malgré les efforts, les decrets, les lois, émises par le gouvernement, en 1920 ne réussirent pas de résoudre l'aspiration séculaire des paysans, de se mettre en possession des terres, cela étant à peine réalisée en 1945 par le premier gouvernement démocratique de la Roumanie.